

• • • • • Нове знайомство • • • • •

Барбара
Космовська
(нар. 1958 р.)

Між дитинством і дорослим життям – так можна схарактеризувати юнацькі романи польської письменниці Барбари Космовської «Буба», «Буба: мертвий сезон» та «Позолочена рибка», які принесли авторці популярність і світове визнання.

Письменниця народилася 24 січня 1958 р. в місті Бітув. Закінчивши Гданський університет, вона працювала вчителькою польської мови, певний час писала вірші, здобула численні премії на поетичних конкурсах. У 2000 р. вийшов друком перший роман письменниці – «Голодна кішка», який поклав початок її прозовій творчості. Сьогодні Космовська – авторка дванадцяти книжок для дорослих і молоді. Вона переконана, що твори для сучасних читачів мають бути цікавими, з гумором, здатними зворушити, схвилювати, але без надмірної повчальності.

• • • • • Книжкове частування • • • • •

У романах «Буба» (2002) і «Буба: мертвий сезон» (2007) ідеться про шістнадцятирічну школярку Агнешку на прізвище Буба. Це мудра, цілком позитивна дівчина. Вона відповідальна, слухає класичну музику, допомагає своїй родині. Буба живе з батьками, старшою сестрою і дідусем. Її мама – відома та амбітна письменниця – не має часу на доньку;

Обкладинка роману
«Буба» (видавництво
«Урбіно», 2010 р.)

Обкладинка роману «Буба:
мертвий сезон» (видавни-
чий дім «Школа», 2020 р.)

Обкладинка роману
«Позолочена рибка» (видав-
ництво «Урбіно», 2012 р.)

батька частіше можна побачити на телеекрані, ніж удома; сестра прагне будь-що стати кіноактрисою; дідусь пристрасно захоплений грою в бридж. З теплим гумором роман розповідає про сімейні проблеми, зраду, пошук дружби, перше кохання, гіркоту поразок, про маленькі й великі перемоги над собою.

Уривки

Буба

Буба не була ані дуже вродливою, ані негарною. Не була й надто високою, хоча низенькою її теж не назвеш. Можна було б сказати, що вона товста, проте насправді гладкою вона також не здавалася. Деякі продавчині навіть зверталися до неї «крихітко», коли дівчина приміряла чергову пару джинсів. Бо Буба ходила лише в джинсах. Так, ніби в усіх крамницях з лахами продавали виключно вилянялі й витерті «Левіси».

Через оті джинси найбільше гнівалася Бубина мати.

– І коли ти лише виростеш із цих жахливих штанів? – питала вона щоразу, натрапляючи на доньку в їхньому просторому помешканні на третьому поверсі багатоповерхівки на вулиці Звіринецькій, у якому, проте, не бракувало пожильців. Буба не вдавалася в дискусії, бо не збиралася ні з чого виростати. Тим більше що її дорослішання ніхто з родичів, певне, і не помітив би. Дівчина не раз замислювалася, чи хтось у сім'ї знає, як її звуть насправді. Про всяк випадок нікому не ставила цього незручного питання. Зрештою, байдуже, яке її справжнє ім'я, якщо його взагалі не використовують. Щось схоже відбувалося і з Бубиним прізвищем. Теж незручним. Завжди її запитували про маму або тата. «Дитинко, ти випадково, не донька цієї відомої письменниці?» Або: «Це твій татко веде передачу «Обрій надії»? Цю програму про хворих на серце?» А Буба знала, що вона донька аж ніяк не «випадково», та ніколи не вимовляла цього вголос.

– Я? – удавала вона в таких ситуаціях щире здивування.

І люди приймали це лаконічне пояснення і більше не мучили запитаннями таку посередню людину, як Буба. Вона чудово пригадувала кошмар під час поїздки зі своїми знаменитими батьками на відпочинок. Буба просто повинна була навчитися зберігати анонімність. Коли поруч були батько з матір'ю, вона перетворювалася на об'єкт суворої критики численних шанувальників їхніх талантів, котрі були гірко розчаровані тим, що Буба має такий вигляд, а не інакший, а до того ж не настільки розумна, дотепна й вродлива. Якби ж то йшлося лише про вроду! Буба відчувала, що від неї очікують усього, чим природа обдарувала її батьків аж надто щедро. А може, навіть трохи більшого. Вона швидко зрозуміла, що мусить боротися за власне право залишитися Бубою. Подо-

Обкладинка роману «Буба»
(видавничий дім «Школа»,
2020 р.)

бається це комусь, чи ні. Тому щоразу, коли вона не признавалася до свого відомого прізвища й у такий спосіб відмовлялася дати комусь автограф, дівчина відчувала себе знаменитою актрисою після чергової вдалої вистави. (...)

Запитання і завдання для самостійного опрацювання твору

1. Поділіться враженнями про роман «Буба».
2. Дайте характеристику художнього образу головної героїні: а) її зовнішність; б) риси характеру, учинки, мова; в) ставлення до дівчини інших персонажів твору; г) як ставиться до Буби автор; ґ) ваше ставлення до неї. Знайдіть у тексті цитати, які найкраще розкривають образ Буби.
3. Які теми та проблеми порушено у творі Б. Космовської? Як ці проблеми вирішуються?
4. Чи була Буба щаслива, маючи знаменитих батьків? Чому? А чи були щасливі її мама й тато?
5. Через що ще, крім непорозумінь з батьками, дівчина відчувається нещасною?
6. Порівняйте образи Адася та Мілоша, зокрема їхнє ставлення до Буби.
7. Чи по-справжньому Буба кохала Адася? А чи справжніми були її почуття до Мілоша?
8. Як у романах розкрито проблему дружби? Чи можна Йольку вважати хорошою подругою головної героїні?
9. Порівняйте Бубу на початку та наприкінці роману.

Буба: мертвий сезон

У школі Буба наштотхнулася на Сироту.

Обкладинка роману «Буба: мертвий сезон» (видавництво «Урбіно», 2011 р.)

– Ти, бува, не захопив своїх смачнючих канапок? – у Буби аж очі засяяли, коли вона побачила пакетик зі сніданком, який Стась завжди приносив із собою.

– Звісно! – і хлопець подав їй окраєць хліба з найшкідливішою шинкою на світі.

– Бабця Рита приїхала, – пояснювала Буба, швиденько поглинаючи м'який білий хліб.

– І що? – не розумів Сирота.

– Відтепер ми споживаємо лише здорову їжу, тобто не їмо взагалі. Я, наприклад, занадто товста...

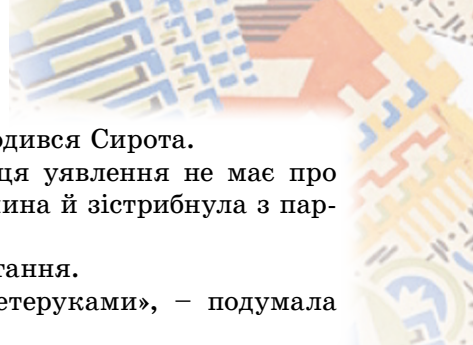
– Ти? – Стась здивовано глянув на однокласницю.

– Я, – підтвердила та з напханим ротом.

– Решта родини теж під наглядом, – продовжувала вона, далячись великими куснями. – Бабуся стверджує, що ми страждаємо на всі хвороби. Навіть на ті, яких медицина ще не знає.

– Твоя бабця лікар? – увічливо поцікавився хлопець.

– Ні, що ти! Вчителька на пенсії! (...)

– Ну тоді вона на всьому розуміється, – погодився Сирота.

– На щастя, ні, – усміхнулася Буба. – Бабця уявлення не має про мову жестів. Колись розповів, – пообіцяла дівчина й зістрибнула з парти, до якої наближався Мілош.

– Дружба міцніє? – кинув він замість привітання.

«Еге! Ребекка, певне, більше не бігає за тетеруками», – подумала Буба без краплини співчуття.

– Міцніє, міцніє! – Сирота продемонстрував в усмішці ідеальні зуби. – Щоправда, доводиться в цю дружбу інвестувати й підгодовувати Бубу, але що вже там! Переживу, – і він поплескав себе по запалому животі.

– Ну коли що, – Мілош якось важко сів за парту, – то в моїй торбі теж нині чимало припасів. Так що я до ваших послуг, – невпевнено всміхнувся хлопець і почав квапливо дописувати домашнє завдання.

А коли до класу зайшла вчителька біології, яку всі називали Пандемією, і заходилася збирати смертельне жниво, ніхто, крім Буби, не залишився байдужим до її нападів. Доки навколо тривала безнадійна боротьба за виживання, Буба продовжувала перебувати у світі невеселих думок.

«Ще зовсім недавно Мілош називав мене своїм співучим дроздом, – згадувала дівчина. – І хоча я не зробила нічого поганого, зараз я перетворилася для нього на звичайнісінького горобця. Та ще й голодного... Певне, моя сірість так знеохотила його, що він почав шукати казкового колібрі, а для мене в нього залишилася хіба що канапка із сиром...»

Плакати на кривавій біології аж ніяк не личило. Тим більше що навколо лягали нові трупи, котрі програли битву з травною системою гідри. Навіть Мілош зазнав поразки в нерівній боротьбі й отримав одиницю.

Тому Бубі здалося, що не варто рюмсати лише через те, що шлях від кохання до байдужості буває коротшим, ніж відстань між партами.

– На сьогодні досить, – Пандемія глянула на вцілілих бійців. – Ваша примітивність могла б ілюструвати спосіб мислення гідри, – переможно заявила вона. (...)

А Буба визнала, що від гідри вона відрізняється емоційністю, яка, щоправда, не полегшувала життя, зате становила щонайкращу рису людських істот.

Переклад Б. Антоняк

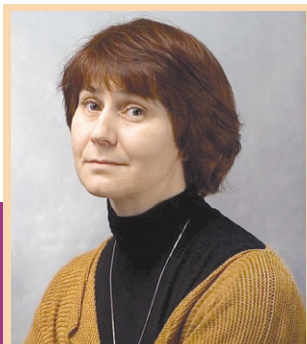
Запитання і завдання для самостійного опрацювання твору

1. Чому Бубі здається, що весь світ змовився проти неї? Які невдачі переслідують дівчину?
2. Яку сумну історію розповів пан Клеменс? Як Буба стала підпільним месником за права несправедливо обіграних гравців?
3. Які сімейні проблеми доводиться розв'язувати Бубі? У чому виявилося непорозуміння між дорослими та дітьми?
4. Яким змальовано світ дитинства в романі «Буба: мертвий сезон»?
5. Наведіть приклади гумору в прочитаному романі.

• • • • • Нове знайомство • • • • •

Марина
Аромштам
(нар. 1960 р.)

Російська письменниця, журналістка Марина Аромштам народилася 20 березня 1960 р. в Москві. Життя її пов'язане зі школою. Свій дев'ятнадцятирічний досвід роботи вчителькою початкових класів Аромштам успішно представила на Московському конкурсі «Учитель року», ставши його фіналісткою. У 1999 р. її удостоєно премії «Срібне перо» за підсумками конкурсу авторів «Учительської газети». Нині письменниця виступає головним редактором сайту «Папмамбук», за її власним висловлюванням, призначеного «для тих, хто читає дітям».

Літературне визнання Аромштам пов'язане з повістю «Коли відпочивають янголи», відзначеною російською національною літературною премією «Заповітна мрія» (у номінації «Велика премія», 2008). У 2011 р. ця книжка увійшла до переліку найкращих дитячих видань світу «Біла ворона».

• • • • • Книжкове частування • • • • •

«Коли відпочивають янголи» (2008) – це зворушлива повість про сучасну школу. Головна героїня твору, дівчинка Аліна, розповідає про своє життя. Її оповідь переплітається зі щоденниковими записами вчительки Марії Семенівни, яку скорочено називають Марсем. Вона зовсім не ідеальний педагог, ба навіть відкидає деякі «вічні» педагогічні цінності, як-от обов'язково любити дітей. Однак на відміну від багатьох колег, Марсем «працює серцем». Вона вигадує для своїх учнів гру, своєрідне реаліті-шоу з казковим сюжетом. Світ нібито захопила Гнилизна та її воїни жабасти – людиноподібні істоти з бородавчастою шкірою й жаб'ячими лапами, що полюють на принцес. Принцесами в грі стають усі дівчатка класу разом з Аліною, а принцями, що мають перемогти жабастих, – хлопчики. Загримовані старшокласники виконують роль жабастих, яких очолює Чорний Дрегон. Діти, опинившись у лісі, по-справжньому налякані казковими чудовиськами й сприймають гру дуже серйозно. Зрештою, як і задумувала Марсем, перемога хлопчиків-принців над потворами та порятунок принцес запалюють у серцях школярів героїзм і шляхетність. Фіналом гри стає шкільний бал, на який дівчатка приходять в образі попелюшок.

А потім Марсем розповіла про янголів. Таж чи доведеться янголам відпочивати?

• • • • • Уривки • • • • •

Коли відпочивають янголи

Усе могло би скластися інакше, якби в мене був тато. Мама тоді могла б з ним порадитися. Порадилася б — і не віддала мене вчитися до Тетяни Володимирівни. Тетяна Володимирівна не сказала б: «Устати!

Обкладинка роману «Коли відпочивають янголи» (видавництво «Грані-Т», 2011 р.)

Обкладинка роману «Коли відпочивають янголи» (видавництво BookChef, 2020 р.)

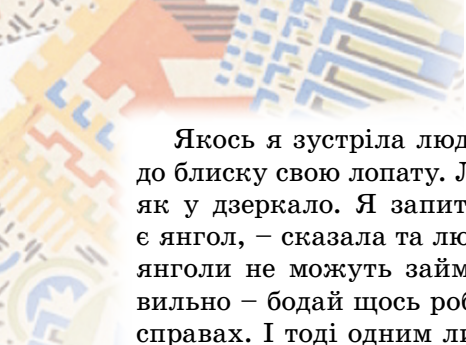
Руки за голову!» Дідуся б це не нажахало, і він не наполіг би на тому, щоб перевести мене в іншу школу. І я б не потрапила у клас до Марсем. Це Марсем розповіла нам про янголів — про те, що вони повинні відпочивати. Відтоді минуло багато років. Але коли зі мною щось трапляється — погане чи добре, — я про це згадую.

А якби в мене був тато, я ніколи б про це не дізналася. Тому невідомо, добре це чи погано, що його тоді не було.

Звісно, я знала: так не буває, щоб тата не було взагалі. Десь — у часі чи в просторі — він неодмінно є. Мусить бути. Бодай на Місяці. Мій тато, приміром, мешкав у далекій прекрасній Франції, на батьківщині шампанського, великих революцій і геніальних художників. Це трохи ближче, ніж на Місяці. Але, з погляду практичного життя, батьківщина художників від Місяця нічим не відрізняється. (...)

Іноді, мріючи про дружбу з Ігорем, я уявляла, як тато у вихідний сидить у ресторані на найвищому поверсі Ейфелевої вежі, з келихом отого шампанського, а перед ним, мов на долоні, все місто. І він думає: «Як там моя дівчинка, моя доня? Треба б запросити її в гості, разом із другом Ігорем, — показати їм Париж із висоти пташиного польоту».

Але мій тато, швидше за все, нічого такого не думав. (...)

Якось я зустріла людину, яка щодня перед заходом сонця начищала до блиску свою лопату. Лопата сяяла так, що в неї можна було дивитись, як у дзеркало. Я запитала, навіщо вона це робить. «У кожного з нас є янгол, – сказала та людина. – Той, що відповідає за наші вчинки. Але янголи не можуть займатися лише нами. Якщо ми щось робимо правильно – бодай щось робимо правильно, вони летять в інших важливих справах. І тоді одним лихом у світі стає менше. Якщо ж ми капостимо, янголи мусять залишатися поруч – виправляти наші капості. Мій янгол знає: увечері я завжди чищу лопату. У цей час він може бути за мене спокійний, може від мене відпочити. І він летить рятувати когось – від бурі, каменепадку, землетрусу. Летить туди, де потрібні зусилля багатьох янголів. І якщо бодай один з них не з'явиться в потрібний момент, наслідки можуть бути украй сумними.

Переклад І. Андрусяка

Запитання і завдання для самостійного опрацювання твору

1. Які події відбулися в житті Аліни до того, як Марсем розповіла про янголів?
2. Чому янголи в повісті змушені то відпочивати, то напружено, на межі сил працювати?
3. Яким до героїні приходить перше кохання?
4. За зразками яких традиційних чарівних казок побудовано казковий сюжет гри, яку Марсем пропонує учням?
5. Схарактеризуйте дитячий погляд на «дорослі» проблеми, які порушує авторка твору.
6. Які епізоди повісті «Коли відпочивають янголи» викликали у вас сум, а які – сміх? Дайте розгорнуту відповідь.